

**Toespraak burgemeester van Amsterdam Femke Halsema
bij de Nationale Holocaustherdenking op 26 januari 2025
(het gesproken woord geldt)**

De nazi's streefden naar een wereld zonder Sinti, zonder Roma en zonder Joden. Zonder de vrijheidslievende cultuur van de Roma en Sinti. En zonder het Joodse leven, de rijke tradities, het geloof, de cultuur. Alles moest vernietigd worden.

In het hart van het Jodendom zit het begrip *tikoen olam*;
de opdracht om onze gebroken wereld te repareren.

De 38-jarige lerares en dichteres Rosey Pool¹ was actief in het verzet. Bij de razzia van 26 mei 1943 werd Rosey met haar ouders opgepakt omdat zij Joods waren. Rosey stapte op het allerlaatste moment uit de trein die zou vertrekken naar Auschwitz. Ze wist ook uit Westerbork te ontsnappen en overleefde, ondergedoken, de oorlog.

Haar ouders en haar broer werden vermoord in Sobibór.

Na de bevrijding voelde ze zich verdrietig in haar stad, deze stad.

Ze zei dat 'het lachen van Amsterdam' was 'uitgeblust in de gaskamers'. Wel bouwde ze een nieuwe, internationale carrière op. Ze werd actief in de zwarte burgerrechtenbeweging en vertaalde Afro-Amerikaanse poëzie.

Ze sprak zich met hartstocht uit tegen rassenwaan. 'Dat stukje gele katoen', schreef ze, over de gele ster die ze in de oorlog had moeten dragen, 'werd mijn zwarte huid'.

¹ Lonneke Geerlings, *De vele levens van Rosey Pool, Strijdbaar van Westerbork tot Mississippi* (Amsterdam 2023)

Rosey Pool staat in een lange lijn van Amsterdamse Joden waar deze stad en haar inwoners zoveel aan te danken heeft. Aan Samuel Sarphati, net verkozen tot de grootste Amsterdammer aller tijden, omdat hij oog had voor zieken, armen en iedereen die snakte naar vooruitgang.

Aan de filantroop Abraham Wertheim. Aan de diamantbewerker die aan de wieg stonden van de georganiseerde solidariteit in ons land.

Aletta Jacobs, baken en icoon van de vrouwenbeweging.

Aan alle Holocaustoverlevenden en hun kinderen, die ondanks een kille ontvangst, ons land weer hebben helpen opbouwen en het Joodse leven weer hebben doen opbloeien.

En aan Jacques Grishaver, initiatiefnemer van het Holocaust Namenmonument en voorzitter van het Nederlandse Auschwitzcomité en in die hoedanigheid hier voor de laatste keer. Twee jaar geleden sprak Jacques bij de Verenigde Naties en waarschuwde hij de wereld. Ik citeer: "Overal ter wereld steekt het antisemitisme zijn lelijke kop weer op [...] Herlevende nationalistische sentimenten vormen een gevaarlijke voedingsbodem voor het streven naar etnische zuiverheid: naar "wij en niet zij", naar uitsluiting en verdeeldheid, als een luide echo uit de vorige eeuw." Dankjewel Jacques. Ook jij hebt barsten in onze wereld hersteld.

Net als al die Joodse Nederlanders die weigeren om de veiligheid van anderen in te ruilen voor de veiligheid van zichzelf. Zij hebben de moed om deuren te openen en tegen het tij in hun handen uit te steken naar de ander.

Tikoen olam is het verleden, het heden en de toekomst van Joods Nederland, en het is ook het hart van Amsterdam.

Laten wij die toekomst koesteren.

Want 80 jaar na de Holocaust, toen de Joden zo gruwelijk in de steek werden gelaten, ontstaan nieuwe barsten in onze wereld: in de veiligheid, in het vertrouwen in de overheid en in de samenleving en in de overtuiging van Joden dat hun toekomst en die van hun kinderen hier ligt.

Laten wij om hen heen staan. Laten wij ons altijd verzetten tegen het antisemitisme dat onze Joodse medeburgers ook nu en dagelijks teistert. Tegen het anti-Joodse gescheld, online, op school en op straat. Laten we pal staan voor de veiligheid van Amsterdammers die Joodse symbolen dragen. Voor het recht om zichtbaar en hoorbaar Joods te zijn. Altijd en overal.

Voor het recht om zichtbaar en hoorbaar jezelf te zijn,
wie je ook bent.

Want alleen zo kunnen we samen onze gebroken wereld repareren.